

Franz Kafka *(stukjes in het vet verwijzen inhoudelijk naar de voorstelling)*

is geboren in Praag op 3 juli 1883, als zoon van Hermann en Julie Kafka. Hermann werkte zich op van arme slagerszoon van het platteland tot een succesvol Praags winkelier. Hij wordt door Franz omschreven als een egoïstisch zelfingenomen man, die bovendien zeer dominant was .

Het gezin werd niet van tragiek gespaard. Franz was de oudste van 6 kinderen. Zijn beide jongere broers Georg en Heinrich stierven op zeer jonge leeftijd. Zijn drie zussen, Elli, Valli en Ottla, werden tijdens de Tweede Wereldoorlog vermoord in concentratiekampen.

Franz werd naar Duitse scholen gestuurd, wat toen de taal van de elite was in Bohemen. De meerderheid van de bevolking sprak Tsjechisch. Hij deed het goed op school en kreeg vakken als Latijn, Grieks en geschiedenis. Hij was een stil en teruggetrokken kind, alhoewel hij graag toneelstukjes schreef voor zijn zussen, die dan in hun vrije tijd werden opgevoerd. Hij was ook een fervent lezer.

Toen hij 13 was had hij zijn bar mitzwah, wat hij later bestempelde als saai en betekenisloos. Zijn religieuze beleving beperkte zich tot een paar keer meegaan met zijn vader naar de synagoge en ook daar vond hij zelf weinig aan.

In 1901 beëindigde hij het gymnasium en schreef zich in aan de beroemde Karelsuniversiteit in Praag. Hij begon met chemie, zoals één van zijn vrienden, switchte na 2 weken naar rechten, schakelde het volgende semester over naar Duitse literatuur, maar keerde terug naar rechten omdat hij voortdurend in discussie ging met zijn professoren. Hij zei daarover dat z'n studie rechten tenminste niet interfereerde met zijn mentale beleving. In 1906 studeerde Franz af met een doctoraat in de rechten.

Aan het einde van het eerste jaar van zijn studies ontmoette hij een andere student, Max Brod. Max was één jaar jonger dan Franz, eveneens schrijver en lid van de Lese- und Redehalle der Deutschen Studenten, een studentenvereniging die onder meer literaire evenementen en lezingen verzorgde.

Max en Franz zouden een leven lang beste vrienden blijven. Na de dood van Franz publiceerde Max het grootste deel van Kafka's werk, alhoewel Franz hem uitdrukkelijk had gevraagd om al zijn teksten ongelezen te verbranden.

Loopbaan

Nadat hij was afgestudeerd vervulde Franz zijn civiele dienstplicht door een jaar gratis te gaan werken als klerk aan een rechtbank. Hij trad in 1907 in dienst van een commerciële Italiaanse verzekeringsmaatschappij, maar gaf na 9 maanden zijn ontslag omwille van de lange werkdagen. **Hij trad in augustus 1908 in dienst bij het Verzekeringsinstituut voor Arbeidsongevallen, waar hij tot aan zijn vroegtijdige pensionering op 39-jarige leeftijd in 1922 werkte. Zijn taak was het beperken van veiligheidsrisico's voor arbeiders die met toen nog vaak onveilige**

machines moesten werken. Dat hij ook schadeclaims moest betwisten speelde soms in op zijn geweten, maar het Instituut liet hem vaak toe om inschikkelijk te zijn voor **de slachtoffers, die soms levenslang blijvende letsels hadden.**

Franz hield er een merkwaardige dagindeling op na. 's Morgens werkte hij van 8 tot 2 op kantoor, 's middags ging hij enkele uren slapen. Daarna ging hij wandelen en eten met vrienden of familie en 's avonds zette hij zich aan het schrijven tot diep in de nacht. Tijdens één van die nachten zette hij 'als in een roes' in één ruk het verhaal *Het Vonnis* op papier.

Hij reisde ook graag en veel. Hij had snel carrière gemaakt bij het Verzekeringsinstituut voor Arbeidsongevallen - dat hij maar een gewoon klerkje was, is één van de vele misvattingen - en moest regelmatig in Noord-Bohemen nieuwe fabrieken gaan inspecteren. Maar hij vertrok ook dikwijls voor zijn plezier op reis, vaak samen met zijn vriend Max Brod. De beschrijvingen van die trips in zijn reisdagboeken zijn meestal heel precies en keren vaak jaren later in zijn fictiewerken terug, soms zelfs identiek.

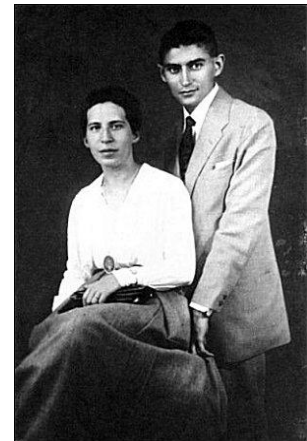
Zijn leven van regelmaat werd in 1911 plots verstoord wanneer zijn vader hem dwong om mee in het bestuur te stappen van de asbestfabriek van zijn schoonbroer Karl Hermann. Franz verfoeide het werk, dat hij in zijn vrije tijd moest doen, omdat het

hem afhield van zijn schrijven. In 1912 moest Max Brod zelfs Franz zijn moeder Julie inschakelen om hem van zelfmoord te weerhouden omwille van het werk in de fabriek.

Relaties

Franz Kafka had een problematische relatie met vrouwen. Tijdens zijn collegedagen en tot een stuk later in zijn leven had hij talloze one-night stands en bezoeken aan huizen van plezier. Het gekke was dat, alhoewel hij in deze avontuurtjes puur sexueel genot zocht, hij er ook een absolute afkeer van had. Een normaal getrouwd leven met een vrouw leek hem dan ook schier onmogelijk.

Zo leerde hij in 1912 in het huis van Max Brod de Berlijnse Félice Bauer kennen en werd verliefd op haar, of althans op het beeld dat hij van haar had. Gedurende de vijf jaar die op hun ontmoeting volgden schreven Félice en Franz vele brieven naar mekaar. Franz schreef haar elke dag, soms zelfs meermaals per dag. **Uiteindelijk vroeg Franz Félice ten huwelijk in 1913, wat zij aanvaardde, alhoewel hij in dezelfde brief maar**

bleef doorgaan over waarom hij geen goede echtgenoot zou zijn voor haar. Eerst in 1914 en na een hernieuwde poging nogmaals in 1917, liep de relatie stuk.

In 1919 verloofde Franz zich opnieuw met Julie Wohryzeck, een secretaresse uit Praag, maar zijn vader verzette zich hevig tegen de relatie, die datzelfde jaar nog werd beëindigd, vermoedelijk door Julie. Door het conflict ging Franz zich nog scherper tegen de invloed van zijn vader en diens wens dat Franz hem zou opvolgen in zijn warenhuisfirma verzetten.

Milena Jesenská-Pollak was de vrouw van één de vrienden van Franz, Ernst Pollak. Milena was een sterke, vrijgevochten Tsjechische journaliste en kunstenares. In het begin van de jaren 1920 ontstond er tussen hen een intense relatie, die echter voornamelijk ook uit schriftelijke correspondentie bestond; ze ontmoetten mekaar slechts sporadisch. Milena was van alle vrouwen in Franz zijn leven degene die het beste zijn fijngevoelige natuur aanvoelde. Op zijn minst kon ze hem op hun schaarse ontmoetingen over zijn angsten heen helpen. Tijdens die periode schreef Kafka *Het Slot*, zijn meest complexe en misschien

ook het meest vreemde werk. *Het Slot* bleef onafgewerkt maar zit vol van verwijzingen naar Milena, die een inspiratiebron was voor het personage Frieda. Ook een café dat zij regelmatig bezocht samen met haar man Ernst, het Herrenhof, komt in het boek voor.

Na de breuk met Milena verhuisde Franz in de zomer van 1923 naar Berlijn in de hoop zich zonder de bemoeienis van zijn familie beter op zijn schrijven te kunnen concentreren. Na een paar affaires met andere leraressen, ontmoette hij Dora Diamant. Hoewel niet zeker is wat de aard van hun relatie was en ze beiden in armoede leefden, bleek Franz met

haar gelukkiger dan ooit tevoren. Dora bleef aan Franz zijn zijde tot aan zijn dood in 1924.

Gezondheid

In 1917, hij was toen 34 jaar, werd tuberculose vastgesteld. De inflatiewinter van 1923-1924 in Berlijn was bovendien funest voor zijn reeds wankele gezondheid. Essentiële levensbehoeften moest hij wegens schaarste vanuit Praag laten overkomen. Daarbij was de kou in het slecht verwarmde appartement rampzalig voor zijn genezing. Toen Max Brod zijn vriend in maart 1924 bezocht was zijn toestand zo verslechterd dat hij hem terstond terug meenam naar Praag. In april werd strottenhoofdtuberculose vastgesteld en was het duidelijk dat Franz niet lang meer te leven had. Penicilline en infuusvoeding waren nog niet gekend toen. Kafka kon steeds moeilijker eten – een toestand die overeenkomsten vertoont met Gregor in *De Gedaanteverwisseling* en het hoofdpersonage in *De Hongerkunstenaar*.

Franz stierf op 3 juni 1924 in het sanatorium Kierling, nabij Wenen, waarschijnlijk aan ondervoeding. Hij was toen 41 jaar. Zijn stoffelijk overschot werd overgebracht naar Praag, waar hij op 11 juni 1924 werd begraven op de Nieuwe Joodse Begraafplaats in Zizkov.

Schrijfstijl

Franz Kafka hanteerde een zeer precies taalgebruik. De taal van de fictieve personages verschilt meestal niet van de taal van de verteller, waardoor de verhalen iets droomachtigs krijgen. Dat wordt mee in de hand gewerkt doordat reële en irreële gebeurtenissen en feiten en interpretaties van die

feiten naadloos in elkaar overlopen. De lezer zit heel herkenbaar opgesloten in het brein van het hoofdpersonage, maar voelt tegelijk aan dat de dingen 'anders' zijn dan hoe deze ze beleeft.

Velen zijn van mening dat Kafka's oeuvre niet alleen het product is van een eenzame gekwelde schrijver, maar veel speelser en meer doordacht, en niet puur herleidbaar tot de psychologische complexen van de auteur. Kafka moest trouwens zelf niet weten van psychologische interpretaties en psychoanalyses. Uit aantekeningen van Kafka's vrienden bleek trouwens dat zowel zij als hij hartelijk konden lachen om zijn absurdistische verhalen.

De humor van Kafka zou zelfs een belangrijke inspiratiebron geweest zijn voor schrijvers en filmmakers als Federico Fellini, Gabriel García Márquez, Carlos Fuentes, Salman Rushdi; Ferdinand Bordewijk, Willem Brakman, ...